

Het Nochach concept

Van de mens wordt veel verwacht, maar de mens heeft ook veel in zich. De mens krijgt bij zijn geboorte een enorme bron aan spiritualiteit mee bij en voor zijn leven hier op aarde. Daarmee kan hij zichzelf omvormen tot een beter en spiritueler wezen. Hij kan die spiritualiteit echter ook afdammen of verbreken door iets te doen dat die beleving kapot maakt. Dit is de bron van het nochach concept zoals beschreven in het door Rav Shlomo Wolbe ¹geschreven Ale Sjoer deel 2 wat we nu verder zullen gaan uitwerken ².

Als geen andere profeet ziet de profeet Jeremias de verwoesting van de tempel op zich afkomen. Hij daalt af in treurnis en in ellende. Maar in die treurige zinnen die het klaaglied vormen zegt hij iets geweldigs:

שִׁפְכִי כַּמַּיִם לַבַּיַד, נִכַח פְּנֵי אֲדֹנָי

Stort uw hart uit als water tegenover(נוכח - nochach) het aangezicht van God ³.

Deze profeet voelt het joodse volk afdalen naar een diepte punt in de relatie met zijn schepper. Dat neemt niet weg dat er nog steeds ruimte en plaats is voor een relatie van

tegenover(נוכח - nochach)

met God. Dit woord wijst op een heel close zijn, op een grote nabijheid waarin er een aandachtige toewijding is van de twee wezens die de nochach relatie vormen.

Dit concept staat hier in de woorden vande profeet Jeremias aan de basis van de relatie met God, maar in het hiernavolgende zullen we dit ook uitwerken als de basis van het menselijk functioneren in relatie tot de medemens, de Tora en ook van de mens met zichzelf ⁴.

---

¹ Rabbijn Wolbe werd in 1914 in Berlijn geboren. Hij heeft voor de Tweede Wereld oorlog gestudeerd aan de talmoedscholen in Litouwen. Tijdens de oorlog was hij in Zweden, emigreerde naar Israel en groeide aldaar in de laatste decennia van de 20^e eeuw uit tot de belangrijkste exponent van de zogenaamde Moesar beweging. De Moesar beweging beoogt de mens via een op ethiek gebaseerd pad tot een bewust en welgecoördineerd handelings- en gedachten patroon te brengen. In veel talmoed hogescholen is dit tot een vast onderdeel van het curriculum geworden. Rav Wolbe stierf in 2005 in Jerusalem.

² Ale Sjoer 2 685-686

³ klaaglied 2,19

⁴ Dit hele concept kan nog verdiept worden middels een zin in spreuken van Salomon. Koning Salomon zegt in spreuken 27, 19 zoals het water iemands gezicht weerspiegelt zo (weerspiegelen) de harten van twee mensen elkaar. Hierbij volgen we de uitleg van rasji. Rasji leert ons dat er in ieder menselijk contact een mystieke verbinding is tussen die twee mensen. Onbewust wordt aanvoeld of er echte sympathie en

We zullen zien dat die verschillende nochach concepten ook aan elkaar gerelateerd zijn. Deze wederkerigheid is ook het uitgangspunt met betrekking tot het weer herstellen en repareren van relaties.

Een van de figuren die het meeste ellende heeft meegemaakt is de bijbelse figuur Job. Job geraakt in een hele diepe put. Zijn vrienden horen daarvan. De talmoed zegt dat Job drie vrienden had, deze vrienden kwamen heel snel bij hem⁵. In die tijd was er nog geen email, twitter en zelfs geen fax, toch kwamen ze naar hem toe. Een reis die vele dagen had moet en duren was in een mum van tijd volbracht⁶⁷. Waarom? omdat ze in hun ziel met elkaar verbonden waren, ze waren één. Dat kan alleen maar als daar ook zo een nochach relatie bestaat. En net zoals die relatie met God wederkerig is zo geldt hetzelfde van de ene mens naar de mens toe.

En dan is er ook een nochach relatie met en door de Tora. De talmoed doet een opmerkelijke uitspraak⁸.

ודבר ה' אל משה פנים אל פנים אמר ר' יצחק אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה משה אני ואתה נסביר פנים בהלכה איכא דאמרי כך אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה כשם שאני הסברתי לך פנים כך אתה הסבר פנים לישראל והחזר האהל למקומו ושב אל המחנה וגו'

De Talmoed spreekt hier over het feit dat God de Tora met Mozes leerde van aangezicht tot aangezicht. Mozes leerde de Tora direct van God. Hij had direct en wederkerig contact met God. Mozes krijgt hier de instructie om op dezelfde manier de Tora over te brengen aan het joodse volk. Ook met de Tora krijg je een wederkerige relatie je geeft aan de Tora en de Tora geeft terug.

---

echte liefde bestaat of niet. De Gaon van Vilna legt uit dat het hier gaat om de relatie tussen de mens en god zoals we al eerder (blz 29) zeiden dat *מלמעלה*. *En op de beeltenis vande troon zat iets wat leek op de beeltenis van een mens*. De gaon van Vilna zegt dat het hier gaat om de mens die zich verhoudt tot god die naar hem toe reageert als weerspiegeling van de input die hij de mens doet voor deze relatie en dus *als* een mens terugreflecteert. Dit betekent voor hetgeen we zeiden op blz 29-31 dat we ons niet van de wijs mogen laten afbrengen door de tijd en ruimte invloed omdat de mens- god in mens beeld relatie een eigen dynamiek heeft.

Daar waar koning Salomon uit de weerspiegeling in het water een heel belangrijk concept ontdekte m.b.t. iemands morele niveau heeft dit beeld in de Griekse traditie en in de psychologie een heel andere connotatie gekregen.

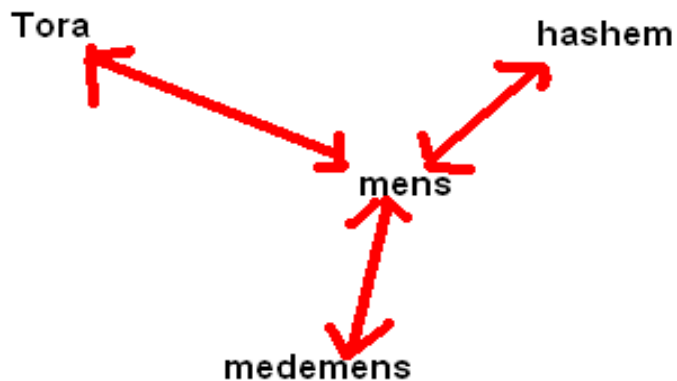
⁵ Job 2,11

⁶ talmoed baba batra 16b

⁷ Daat chochma oemoesar deel 2 hoofdstuk 1. geschreven door Rabbijn Jeroecham Levovits. Rabbijn Wolbe zag deze Rabbijn Levovits als zijn geestelijk vader.

⁸ Talmoed brachot 63b

Resumerend krijg je de volgende figuur.

Het bijzondere is dat de mens in principe in alle drie deze relaties het nochach principe kan nastreven. Aangezien de relaties ook alle drie hetzelfde leitmotief hebben zijn de relaties een weerspiegeling van elkaar. De relaties grijpen in elkaar, en

vertellen iets over elkaar. Er is een daarop gelijkende uitspraak van Buber: "Nooit alleen is een ziel ziek, maar altijd ook iets relationeels, iets dat leeft tussen haar en andere wezens".

Rest ons nog te vragen hoe het dan zit in de relatie van de mens met en tot zichzelf? Rav Wolbe zegt hierover: Door de nochach relaties die iemand aangaat wordt hij gebouwd en ontstaat er een innerlijke spiritualiteit en een innerlijk karakter en zijn. Vanuit dat innerlijke gaat een geestelijke en spirituele stroom naar de mens zelf waardoor de mens in staat is uit en met zichzelf een volwaardig leven te leiden. Gebouwd door nochach uitmondend in een climax van עצמיות - de mens zelf als volwaardig levend wezen-. Hier is geen tegenspraak met het principe ואהבת לרעך כמוך heb uw naaste lief zoals u zelf⁹. Het op die manier beleven van de relatie met de naaste, voedt de relatie met het zelf. En de relatie met het zelf krijgt er een invulling en gestalte door.

---

⁹ Leviticus 19,18

De wederkerigheid in de nochach theorie

Ke-isj echod belev echod ¹⁰. Het bijzondere van het concept waarmee ik wil gaan werken is dat er op verschillende manieren kan worden ingestoken. Een van de concepten is hetgeen we zien aan de vooravond van het geven van de Tora op de berg Sinai. De Tora vertelt daar dat het volk zich legerde aan de voeten van de berg Sinai. De Tora spreekt daar in het enkelvoud, terwijl het eigenlijk in het meervoud had moeten zijn aangezien het daar over het gehele volk spreekt. De bijbelverklaarder reb Chaim ben Attar ¹¹ legt daar uit dat de eenheid die het joodse volk daar toonde een conditie was voor het beleven van de spirituele climax die de openbaring op de berg Sinai zou zijn. Het beleven van de wederzijdse relatie tussen mens en medemens brengt tot een spirituele verdieping.

Het omgekeerde zien we bij Aron de broer van Mozes. Aron was de hogepriester. Hij betrad het allerheiligste. Zijn contact met god was diep en intensief. Waarin wordt iemand nu een volgeling van Aron. We zien in de Misjna in Spreuken der Vaders ¹² Daar zegt Hillel dat iemand een leerling kan zijn van Aron door:

אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה.

Door vrede lief te hebben en de vrede te willen brengen, door de mensen lief te hebben en hen tot de Tora naderbij te willen brengen. We zien hier hoe Aron *zelf* een voorbeeld was van het gebruiken van zijn intieme relatie met God in zijn contacten met de medemens. Deze sublieme relatie vloeide over in zijn publieke leven.

Wat dit in praktijk betekent voor de geestelijk verzorger is dat hij de unieke capaciteit heeft om vanuit verschillende invalshoeken helend te werk te gaan. Hij zoekt uit hoe hij de cliënt het beste kan benaderen. Bij de één vanuit de godsdienstige beleving, bij de ander vanuit een maatschappelijke invalshoek, bij een derde van een intellectuele benadering waarbij bijvoorbeeld een stuk Tora of talmoed wordt bestudeerd en bij een vierde door te relateren aan het zelf van een persoon. De nochach theorie leert dat er op een gegeven moment iets doorwerkt richting de andere facetten van nochach.

Daar waar een therapeut of een maatschappelijk werker kijkt naar één facet van een persoon biedt het jodendom een pallet aan van mogelijkheden. Vervolgens wordt de wederkerigheid gestimuleerd. De client kan daardoor veel actiever meedoen in het proces. En uiteindelijk komt er nieuw en beter contact met het zelf, met het eigen zijn. Is niet de essentie van het zelf, de nesjamma? Er ontstaat een vernieuwde en mooiere nesjamma.

---

¹⁰ Exodus 19,2 als een man met één hart

¹¹ Meknez, Morocco, in 1696; Jerusalem 7 Juli 7, 1743

¹² hoofdstuk 1,12